

RADIAČNÍ A CHEMICKÝ PRŮZKUM V OBRANĚ

Vysoká nasycenost zbraněmi hromadného ničení vojsk NATO a jejich spojenců vyžaduje řešit otázky chemického zabezpečení a ochrany vojsk i obyvatelstva proti těmto zbraním v komplexu.

Z rozboru strategicko-operačních cvičení ozbrojených sil NATO a z propočtů lze soudit, že nepřítel může zahájit agresi konvenčními zbraněmi po krátkém období příprav. Zbraně hromadného ničení pak použije podle vývoje strategické situace. Při prudkém zhoršení situace nelze vyloučit jejich použití od samého počátku války.

V případě použití jaderných zbraní lze očekávat uskutečnění až několika set jaderných úderů na vojska ČSLA a objekty na území ČSSR v hlavním období všeobecné jaderné války (v době 3 až 7 dnů), z toho pravděpodobně až polovinu na vojska a vojenská zařízení. K ničení cílů na našem území nepřítel předpokládá vést především úderů na ekonomická a hospodářská centra o mohutnosti náloží 100 až 500 i více kt, na jednotlivé objekty zástavby do 50 kt, k ničení hlavních energetických zařízení a závodů zbrojního průmyslu mohutnosti 50 až 350 kt podle jejich plošného rozsahu a rozmístění v terénu. Při výběru mohutnosti, prostředku ničení a způsobu výbuchu jaderné nálože nepřítel posoudí stupeň z odolnosti jednotlivých objektů.

V závislosti na zámyslu nepřítel bude volen i druh výbuchu jaderné nálože. Pozemní jaderné výbuchy mohou být uskutečněny východně od čáry Labe-Vltava. Pásmo radioaktivního zamoření včetně přehradních pásem tohoto zamoření mohou (podle propočtů) být vytvořena na 60 až 65 % území ČSSR.

Za použití chemických zbraní (i binárních) může být zamořeno až 9 tisíc čtverečních kilometrů, přičemž je nutné si uvědomit, že právě tyto zbraně a vysoce přesné zbraně mají podle názorů západních odborníků nahradit některé druhy jaderných zbraní.

Při zasazení pouze konvenčních zbraní lze předpokládat rozrušení jaderných energetických zařízení a průmyslových závodů spojených s únikem nebezpečných škodlivin. Proto je nutné řešit i radiační, chemický a povšechný bakteriologický (biologický) průzkum ve smyslu předpisu Všeob-Ř-1.

K zabezpečení průzkumu má chemické vojsko k dispozici u jednotek, útvarů, svazků a svazů potřebné síly a prostředky.

● U každé rot, baterie, letky jsou připravováni k plnění úkolů radiačního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu dva chemičti pozorovatelé. Jejich výcvik a vybavení umožňuje zjistit v sestavě jednotky přítomnost otravných látek a změřit stupeň zamoření terénu, bojové a dopravní techniky, povrchu osob i materiálu.

Praxe potvrdila, že jejich přípravu je vhodné soustředit do dvou pětidenních cyklů (v každém výcvikovém období po jednom) a do jednodenního nebo dvoudenního školení měsíčně v celém útvaru za řízení náčelníka chemické služby (chemického instruktora) útvaru. K materiálnímu vybavení patří chemický průkazník CHP-71, intenzimetr IT-65, náhradní zdroje elektrické energie a záložní sady průkazníkůvých trubiček atd.

Je také vhodné, jak potvrdila praxe u vojsk Západního vojenského okruhu, tuto výbavu doplnit tabulkou signálů, záznamníkem zpráv, stručnými povinnostmi chemického pozorovatele a soupřavou pro vyhlášení varovných signálů: tříbarevnou svítilnou, signálními praporky, nábojnicí, popř. polním telefonním přístrojem TP-25. Veškeré pomůcky je účelné uložit v jednom obalu, a tak zabezpečit jejich vyvezení ze skladu roty (baterie) při opuštění ubytovacího prostoru.

Úkol chemickým pozorovatelům vydává velitel roty stručně a krátce. Určí jejich místo v sestavě jednotky (zpravidla u organické zbraně, techniky), doby uvádění do činnosti přístroje radiačního průzkumu, způsob a četnost stanovení přítomnosti otravných látek v souladu s předpisem Vševojsk-2-1, nařídí způsob, zdůrazní povinnosti při vyhlášení varovných signálů, osy k vedení radiačního a chemického průzkumu, včetně metody uskutečnění, způsob a formu hlášení výsledků průzkumu.

U roty (baterie) jsou k průzkumu obdobně využívány přístroje radiačního a chemického průzkumu, které jsou zabudovány v technice (GO-27, DP-36 a další). Způsob jejich použití ke zjištění radiační a chemické situace stanoví velitel roty (baterie).

● **U praporu, oddílu** plní úkoly radiačního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu chemický instruktor, jenž je řízen náčelníkem štábu. Chemický instruktor organizuje doplňkové školení a přípravu chemických pozorovatelů rot (baterií), dbá o bojeschopnost prostředků radiačního a chemického průzkumu, shromažďuje, vyhodnocuje a analyzuje výsledky průzkumu, které obdrží od rot (baterií). Navrhuje náčelníkovi štábu způsob řešení. Dále dle pokynů náčelníka štábu osobně vede doplňkový radiační, chemický a povšechný bakteriologický (biologický) průzkum.

Možnosti chemických jednotek v průzkumu u vševojskového pluku, divize, armády, frontu a u vojenských okruhů jsou uvedeny v pomůcce Cvičná organizace chemického vojska ČSLA.

● **U vševojskového pluku** je hlavním prostředkem průzkumu četa radiačního a chemického průzkumu, která má ve výzbroji čtyři průzkumné obrněné transportéry BRDM-2 rch (OT-65-CH). Četa plní úkoly ve prospěch pluku. Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že je vhodné bojovou sestavu pluku zabezpečovat nepřetržitým radiačním a chemickým pozorováním z VS i TVS pluku a pro plnění úkolů radiačního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu ponechat další družstva.

Při stanovování úkolů veliteli čety, kterého je vhodné (podle zkušeností Sovětské armády) umístit se zálohou sil a prostředků poblíž místa velení NCHS pluku, by měl tento náčelník vycházet z celkové organizace radiačního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu v obraně pluku. Prostředky, které má k dispozici, budou především využívány k plnění rozhodujících úkolů (zabezpečení míst velení, dělostřelectva, přesunů apod.).

● **U vševojskového svazku** je hlavním prostředkem průzkumu četa radiačního a chemického průzkumu praporu chemické ochrany svazku.

Plnění úkolů průzkumu čety se řídí stejnými zásadami jako u čety vševojskového pluku. Je vhodné ji mít poblíž místa velení NCHS svazku.

Hlavním úkolem bude **zabezpečit místa velení, raketový a protiletadlový raketový útvar, druhé sledy, zálohy**. Budou to ale i další úkoly spojené např. se zabezpečením protiztečí, přechodů vodních překážek atd. podle konkrétní situace.

Základním požadavkem je vytvořit kompaktní systém radiačního a chemického průzkumu a pozorování, což je velmi náročný požadavek na práci NCHS svazku. Do systému je nutné zapojit i družstva radiačního a chemického průzkumu samostatných útvarů. Při řešení otázek průzkumu je potřebné vycházet i z požadavků vojsk a služeb, že veškeré údaje o použití ZHN je nutné v časových intervalech soustřeďovat ve výpočetní analytické skupině svazku, neboť využívá výpočetní techniku a zpracovává potřebné údaje pro informaci, kterou NCHS předkládá veliteli svazku. Údaje o výsledcích průzkumu a pozorování jsou podkladem pro NCHV.

● **U vševojskového svazu (frontu)** jsou základními silami a prostředky radiačního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu:

- roty (prapory) radiačního a chemického průzkumu,
- síly a prostředky vojskového letectva,

- vyčleněné síly a prostředky pro vzdušný radiální průzkum od letectva svazu.
- radiální střediska.

V rámci součinnosti jsou získány údaje od TRHS vojenských okruhů a od Civilní obrany ČSSR.

Plnění úkolů radiálního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu v armádní (frontové) obranné operaci je v současné době teoreticky rozpracováno a ověřováno na štábních, komplexních štábních náběvích a při armádních (frontových) velitelsko-štábních cvičeních. Zvláštní místo připadá organizaci a vedení průzkumu po zničení jaderných energetických zařízení a průmyslových závodů spojených s výrony nebezpečných škodlivin; tato problematika je rovněž rozpracovávána štábem CO ČSSR. Poznatky a zkušenosti budou zevšeobecněny po dokončení teoretických prací.

Zamýšlím-li se nad zvláštnostmi radiálního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu v obraně budované na vlastním území, dospívám k těmto **závěrům**:

● Organizace radiálního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu je v obraně relativně jednodušší než při útočné operaci, neboť převážná většina prostředků bude ukryta v okopech (tedy méně zranitelná), místa měření jsou stabilní a předem známá. Radiální situace (v taktickém pásmu obrany) bude zjištěna prakticky ihned po vypadnutí radioaktivní stopy. Uvažujeme-li, že zdroji prvotní informace jsou přístroje radiálního a chemického průzkumu v tancích, bojových vozidlech pěchoty a obrněných transporterech, je v taktickém pásmu obrany v průměru jeden zdroj prvotní informace na ploše 1 až 2 km². Tato hustota přístrojů (bodů měření) postačí k vyhodnocení radiální situace, aniž by bylo nutné získávat údaje o úrovních radiace z dalších bodů měření.

● V operačním pásmu obrany je hustota přístrojů 2 až 3krát nižší. Proto kromě pozorování bude zapotřebí plánovat i pozemní a vzdušný radiální průzkum v prostorech neobsazených vojsky. Ve větší míře lze též využít údajů získaných od orgánů TRHS. Z hlediska organizace průzkumu je výhodnější stanovovat jednotlivým stupňům velení pásma nebo úseky odpovědnosti k získání údajů o radiální a chemické situaci. Pásma (úseky) mohou být hlubší, než pásma (úseky obrany) jednotlivých stupňů velení. V operačním pásmu obrany, zejména v týlovém prostoru fronty s nejnižší hustotou prostředků radiálního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu mohou být na základě součinnosti některé prostory svěřeny do odpovědnosti příslušným orgánům TRHS. Zvláštní pozornost by měla být věnována zabezpečení protiútočných operací. Proto má stanovení odpovědnosti za zjištění radiální, chemické a povšechného bakteriologického (biologického) situace v pásmu přesunu i na čarách zasazení pro jednotlivé stupně provádět význam. Pro zabezpečení vlastní protiútočné operace platí stejné zásady jako pro útočnou operaci.

Ze stručného přehledu sil, prostředků a úkolů radiálního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu vojsk ČSLA vyplývá, že za předpokladu správného využití sil a v součinnosti s teritoriální radiální hláskou sítě ČSLA a Civilní obrany ČSSR mohou velitelé všech stupňů, počínaje velitelem roty, včas získat údaje o skutečné radiální a chemické situaci potřebné ke svému rozhodování pro přípravu a vedení obranných operací a boje.

Rozhodující podíl na organizaci radiálního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu v obraně má **náčelník chemického vojska (náčelník chemické služby)**. Ten zpracovává návrh na optimální využití sil a prostředků radiálního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu, řídí jej, jakož i sběr a vyhodnocování zjištěných údajů. Na základě získaných informací navrhuje veliteli režim života vojsk, jenž zabezpečuje co nejmenší radioaktivní ozáření a zamoření vojsk. V současné době, kdy se rozpracovávají otázky vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy, s tím samozřejmě souvisí i celá problematika chemického zabezpečení, je třeba hlouběji promýšlet a také propracovávat komplexní využití všech sil a prostředků radiálního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu s důrazem na operační pásmo obrany.